

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av bärlinor till golvbjälkar i Lönneberga kyrka, Hultsfreds kommun, Småland

Linderson, Hans

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2019). *Dendrokronologisk analys av bärlinor till golvbjälkar i Lönneberga kyrka, Hultsfreds kommun, Småland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2019:87). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

23 september 2019

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 201:87

Hans Linderson

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV BÄRLINOR TILL GOLVBÄLKAR I
LÖNNEBERGA KYRKA, HULTSFREDS KOMMUN SMÅLAND**

Uppdragsgivare: Marcus Samuelsson Bygg & Hantverk AB org nr 55 69761009

Kontaktperson: Marcus@samuelssonsbygg.se

Område: Norra Småland, Lönnberga Prov nr:64391-64410 - Antal såg+borrprov: 18+2

Dendrokronologiskt objekt: Fd klockstapel* bl a hjärtstocken 64391-64400, fd Gamla kyrkan tidigare bindbjälkar 64401-406, spånen utgör lösfynd

Dendrokronologiskt och vedanatometiskt resultat:

Dendro Id	Provbeskrivning *= före detta klockstapel	Trädslag	Antal år; antal radier annan än 2	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Fällningstid E efter V vinter- halvåret Precis datum ± 2 veckor felmarginal	Trädets groddår ±10 uppskattning; Mer vågad datering (mest sannolikt)
64391	1A*	Tall	189+c2	Sp 60, ej W	1707	1707-1747	1500; (1743)
64392	1B*	Tall	169	Sp 62, W	1742	V 1742/43	1550
64393	1C*	Tall	214	Sp 90, W	1743	V 1743/44	1510
64394	3A*	Tall	198-LW	Sp 69, W	1743	1 Juli 1743	1530
64395	3C*	Tall	219+EW	Sp 83, W	1742	1 Juli 1743	1510
64396	4A*	Tall	149+EW	Sp 51, W	1742	1 Juli 1743	1580
64397	4C*	Tall	132-LW	Sp 58, W	1743	1 Juli 1743	1590
64398	6A*	Tall	145	Sp 59, W	1742	V 1742/43	1580
64399	6B*	Tall	191-LW	Sp 92, W	1743	1 Juli 1743	1530
64400	6C*	Tall	219+EW	Sp 106, W	1737	1740 ± 3	1500
64401	2A	Tall	141+EW;1	Sp 67, W	1687	Juni 1688	1510
64402	2B	Tall	189-LW	Sp 62, W	1688	Juli 1688	1480
64403	2C	Tall	148;1	Sp 68, nära W	1686	1686-1690	1510
64404	5A	Tall	132	Sp 36, ej W	1638	1657-1687	1490; (V 1687/88)
64405	5B	Tall	156-LW	Sp 91, W	1687	1 Juli 1687	1510
64406	5C	Tall	200-LW	Sp 78, W	1688	20 Juli 1688	1470
64407	2D	Tall	164	Sp 85, W	1869	V 1869/70	1690
64408	SPÅN	Tall	76	Ej Sp	1641	E 1696-(1726)	1500; (1743±2)
64409	SPÅN	Tall	108	Ej Sp	1622	E 1677-(1707)	1480; (1743±2)
64410	SPÅN	Tall	113	Ej Sp	1632	E 1687-(1717)	1480; (1743±2)

Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter. De uppger antingen ett smalare dateringsspann eller ett bästa dateringsförslag för ett odaterat prov.

Kommentarer till resultatet

Den yttersta årsringen är ofta inte fullbildad i materialet. Detta har angivits med -LW (latewood, sommareved) eller +EW (earlywood, vårved). Detta är i stort sett samma sak. Det är tolkningen som framkommer i kolumnen för "fällningstid" som har en betydelse.

Sommaren 1688

Virket är avverkat denna sommar enligt tabellen. Prov 5A avviker genom en mer hård behugning, den uppvisar två skador från 1591, vilket har lett till en ojämn kärnbildning. Splintstatistiken kan därför vara något osäker och dateringen helt i linje med övrigt virke från sommaren 1688.

Sommaren 1743

Virket är avverkat denna sommar enligt tabellen. Majoriteten är avverkade 15 juni – 15 juli 1743. Några har daterats till ”vinterhalvåret” (stamvirkets viloperiod) kring denna sommar. De kan därmed vara avverkade så sent som i slutet av maj respektive i augusti samma år.

Spånen

Virket saknar splintved så samtliga får efterdatering de kan således vara hur unga som helst men de dateras mot båda ovanstående grupper. Om alla tre är samtida så kan man utesluta en gemensam byggnadstid med den äldre gruppen (1688). Dendrokronologiskt passar de med båda (inklusive groddår). Mitt förslag är därför att de har samma ålder som den yngre gruppen.

Vinterhalvåret 1869/70

En timmerstock, 2D, dateras till denna tid och får en avvikande proveniens, södra Östergötland eller närmaste omgivningen.

Prover med bredare felmarginaler har i den högra kolumnen fått en mer vågad bedömning, vilken baseras på dess dendrokronologiska anpassning till det övriga materialet samt i en viss mån annan logik.

Proveniensen

Samtliga timmer, från 1743 och 1688, kommer sannolikt från ett gemensamt område inom området Vimmerby-Hultsfred-Eksjö (storleksordningsmässigt). Spånen är hämtade inom området, norra Småland till södra Östergötland. Man kan alltså inte utesluta gemensamt område med timret.

Skogliga noteringar

De flesta träden har grott kring cirkelskiftet 1400/1500. Tillväxten är svag till måttlig, tydande på mark med relativt låg bonitet, förslagsvis sandiga jordar. I trädens senare livsskede förekommer ofta betydande tillväxtminskningar. Många årsringar saknas. Detta tyder på att beståndet har vuxit ihop utan mänsklig påverkan. Måhända har träd 5A skadats av en självdöd granne som fallit år 1591.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger har trädets totala egenålder uppskattats samt en mer vågad datering vanligen avser detta en mer precis datering, mest sannolikt avverkningsår. I något fall har en datering med lägre säkerhet angivits inom parentes, där den annars står som ”ej säker”. Denna uppgift bör användas med försiktighet och helst stödjas av andra informationer som går i samma riktning, typologiska observationer, C14-resultat etc.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet. Rapporten och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se, Tel: 046-2227891 (mobil)